కథానిక

* నరబలి *

శ్రీమతి నర్గిస్ దలాల్

★★ న్యూయార్క్ హెరాల్డ్ ట్రిబ్యూన్ పత్రిక అధ్వర్యాన జరుగుతున్న ప్రపంచ కథానికల రెండవపోటీ సందర్భంలో హిందుస్థాన్ టైమ్సుపత్రిక నిర్వహించిన అఖిలభారత పోటీలో ఇది ప్రథమ బహుమతినందిన కథ. భారతదేశంనుంచి ప్రపంచపోటీకి పంపబడిన నాల్గు కథలలో మొదటిది. ఈకథకు హిందూస్థాన్ టైమ్సుపత్రిక రు. 1500 లు బహుమాన మిచ్చింది. శ్రీమతి నర్గిస్‌దలాల్ ఈకథను ఆంగ్లభాషలో రచించి పోటీలో పాల్గొన్నారు.

శ్రీమతి నర్గిస్‌దలాల్ జననం 1923 సం॥ జూన్ 13 వ తేదీ. భారతదేశపు అసిస్టెంట్ సర్వేయర్ జనరల్ శ్రీ జె. ఎ. ఎఫ్. దలాల్ గారిసతి. ఇరువురు కుమార్తెలూ ఒక కుమారుడూ వీరి సంతానం. గృహనిర్వహణలో అత్యంత శ్రద్ధగల నిరాడంబర జీవి. ఆంగ్లభాషలో, తఱచు, కథలూ వ్యాసాలూ వ్రాస్తూ వుంటారు. ★★

ఆ గతుకుల బాటవెంట కారు నెమ్మదిగా సాగిపోతోంది. తళతళలాడుతూ వుండే దాని పార్శ్వభాగాలు దుమ్ముకొట్టుకుని బూడిదపులిమినట్టు కావురసి పోయినై. చుట్టూ చూపుమేర దూరం, పర్వతశ్రేణి వరకూ, ఎండ్రుగొట్టిపోయిన ఒకే ఒక బట్టబంజరు. దూరాన కొండలమీద మాత్రం నీలవర్ణపు పొగతెరలా మృగతృష్ణ.

ట్రియానా ఏదో దాహంతో వున్నవాడులా కారులోనుంచి బయటికి తొంగిచూచాడు. భారతదేశాన్ని అవగతం చేసుకోవాలనే ఉద్దేశంతో ట్రియానా యిలా యీ దేశానికి అరుదెంచారు. ఈ దేశాన్ని గురించి ఏ అణుమాత్రమూ మిగలకుండా సమగ్రంగా తెలుసుకుపోవాలని ఆయన పరమదీక్షతో వున్నాడు. కన్నులపండువుగా మిసమిసలాడే పచ్చిక బయళ్లను చూచాడు; సీతారామకోరుతున్న కొండకోనల సౌందర్యాన్ని తిలకించాడు. సిరులు తులదూగే 'టీ' తోటలను చూచాడు; ప్రాచీన శిల్పసంపదలనూ, దేవాలయల గోపురాదులనూ వీక్షించాడు. క్రొత్తగా నిర్మించుతున్న ఆనకట్టలను కూడా చూచాడు. కాని ఆయనకు తృప్తి కలుగలేదు. క్షామప్రాంతాలను చూడాలి—అదీ ఆయన ఆవేశం. ఆకలిపిశాచి అటమటింపజేస్తుంటే కంకాళాలుగా మారి పాలెండి వడలి చివికిపోయిన స్తనాలతో అల్లాడుతున్న అభాగినుల చిత్రాలు సంపాదించాలి; ఊదబోయిన పొట్టలతో ఊచ కాళ్లతో ఊగిసలాడిపోతున్న పసిపాపల ఫోటోలు సంపాదించాలి. తాను స్వదేశానికి తిరిగి వెళ్ళాక వాటిని తన పత్రికలో ప్రకటించుతాడు. ఈ ఛాయాచిత్రాలనన్నిటినీ ఒకటోరకంగా వుండేలాగు తీయాలని ఆయనప్రయత్నం. కారులోవున్న తదితరులకు యింత ఉబలాటం వున్నట్టు కనుపించదు. వారి నిస్పృహను లెక్కచేయకుండా ట్రియానామాత్రం పరమ ఔత్సుక్యంతో వున్నాడు. గ్లాసు తలుపులు మూసివున్నా వడగాలి లోపలికి దంచేస్తూనే వుంది. గాలితోపాటు ధూళికూడా లోపలికి చొరవ చేసుకుని, లోపలున్న మెత్తలూ దిండ్లూ సర్వం నానా కచాటీ అవుతున్నయ్.

ఆ యిద్దరు ఆడవాళ్లలో, చిన్నావిడ ముఖం గుడ్డతో తుడుచుకుని, తలప్రాణం తోకకువచ్చినట్టు వెనక్కు జాలిగిలబడ్డది. ఆవిడవయసు ఇరవై దాదాపు

వుంటుంది; ఆరోగ్యంతో మిసమిసలాడుతున్న చక్కని ముఖం; నల్లని వెంట్రుకలు, గోధుమరంగు తేనెకళ్లు. ఇంకా కొంచెం వయసు గల ఆ రెండో ఆవిడ ట్రియానా సోదరి. దిళ్లకూ పరుపులకూ ఎలా దూగరపట్టివుందో ఆవిడ దుస్తులనిండా కూడా అలాగే సన్నటి పొరగా దూగరపట్టి వుంది—దుస్తులే కాదు, శరీరమంతా కూడా. ముఖంమీదినుంచి కనుబొమల మీదికి మడ్డి ఓడుతోంది. ఈ గిజాటంతా తెలియనట్టు నోరు తెరచి, కళ్లు మూసుకుని మాగన్నుగా కునుకు తీస్తోంది.

ఈ వడగాలి లెక్కలేనట్టు కనుపించుతున్న వాడు డ్రైవరొక్కడే. అతను ఈ దేశం వాడు; యువకుడు; చలాకీ అయిన ముంజేతులు; కారు నడుపుతున్నాడన్న మాటేగాని అప్రయత్నంగా చేతులు వాటంతటికవి పనిచేస్తున్నట్టు కనుపించుతోంది. అతను లోగడ సైన్యంలో పనిచేశాడు. ట్రియానాకు ఆయా ప్రదేశాలు చూపించటానికి అతన్ని ఆదేశించారు. అతను చాలా మితభాషి, ఏదైనా ప్రత్యేకంగా చెప్పదగిన విషయముంటే తప్ప నోరు మెదపడు.

ట్రియానా ముందుకు వంగి, అతన్ని పలకరించాడు:

'ఇదుగో ప్రీతమ్‌సింగ్—ఇటు చూడు—ఫలహారం చేద్దాం—దగ్గర్లో, కొంచెంసేపు విశ్రాంతి తీసుకోటానికి తగిన ప్రదేశమేదేనా వుంటే అక్కడికి పోనీ—'

ప్రీతమ్‌సింగ్ సమాధానం చెప్పలేదు గాని, సరేనన్నట్టు తలవూపాడు.

ట్రియానా రుసరుసలాడాడు. అసలు యీ దేశం వాళ్ళంటేనే అతనికి చిరాకు; అందులో యిలా మౌనంగా వుండే రకాన్ని చూస్తే మరీ మంట.

ట్రియానా వసబోసిన పిట్ట; అస్తమానం ఏదో ఒకటి మాట్లాడుతూ వుంటేగాని అతనికి తోచదు. కొంచెం కురచమనిషన్న మాటేగాని పుష్టిగల శరీరం. తాను ఆంగ్లజాతికి చెందినవాణ్ణని చెప్పుకుంటాడు. చెప్పుకోటమే గాదు—దీన్ని ఋజువు చేసుకోవటానికి బ్రిటిష్ పౌరుడుగా అతని చేతిలో పాస్‌పోర్టుకూడా వుంది. కాని యిది కొంత అనుమానించదగ్గ విషయంగా కనుపించుతుంది. ఎంచేతనంటే దేహచ్ఛాయ విషయంలో ప్రీతమ్‌సింగ్ కంటే అతను మరేమంత తెలుపు కాదు. నల్లటి ఆ కళ్లూ, నూనె రాచుకున్నట్టు నిగనిగలాడుతూ ఆ నల్లటిజుట్టూ పట్టిస్తున్నట్టుగా వున్నయ్. అతను, తన దేశాన్ని గురించీ, తన జాతినిగురించి ఎప్పటికప్పుడు ఎడాతెరిపీ లేకుండా తెగపొగడుకుంటూ వుంటాడు. ఇతర దేశాలనూ, ఇతర జాతులనూ పురుగుల్లకింద తీసేసి దులపరించుతూ వుంటాడు. తన రక్తంలో సాంకర్యమేదో వున్నదని అనుమానంవుండే ప్రతిఒక్కడూ ఇలానే ప్రవర్తించుతూ వుంటాడు. నల్లచర్మం వున్న యావన్మందికీ అతను 'నిగ్గర్' అనే పదం వాడి, చీదరించుకుంటూ మాట్లాడతాడు. వాళ్లకి సంబంధించిన మంచినీ చెడునీ కూడా త్రోసిరాజుక్రింద కొట్టి పారేస్తాడు. ఇప్పుడు చుట్టూవున్న పంటపొలాలన్నీ అలా ఊసరక్షేత్రాలుగా మారి కంటబడుతుంటే, ఏదో తన లోపలున్న అక్కసంతా తీరి తృప్తిపడుతున్నట్టు కనుపించుతున్నాడు. 'రోగం కుదరాలిసిందే' అన్నట్టు సర్దాగా చేతులు నలుపుకుని ముచ్చట పడుతున్నాడు. ఇంగ్లీషువాణ్ణని చెప్పుకుంటే, తన దేహచ్ఛాయా, కాటుక కండ్లూ కూడా మారిపోతాయని ట్రియానా విశ్వసించుతున్నట్టున్నాడు.

ప్రీతమ్‌సింగ్ సాయుధదళాల్లో ఆఫీసరుగా పనిచేసివున్న కారణంగా దేశదేశాలూ చూచాడు. ట్రియానాను చూసి వీడు ఏ దేశంలో పుట్టివుంటాడని, అపహాస్యంగా లోలోపల నవ్వుకుంటున్నాడు. బహుశా యీ దేశానికంటే ఉష్ణాధిక్యతగల ప్రదేశంలోనే పుట్టివుండాలనుకున్నాడు. కాని, ప్రీతమ్‌సింగ్ మర్యాదమన్ననలు తెలిసినవాడు, అందుచేత లోపలనుంచి ఒక చెంప నవ్వు వస్తున్నా, ఆపుకుని మామూలుగా ప్రవర్తించుతున్నాడు.

కారు ప్రక్కకు తిరిగి రోడ్డుమీదినుంచి ప్రక్కనున్న పుంతలోకి దిగింది. కట్టెదుట శిథిల శిథిలమై పాడుబడివున్న ఒక పాతకోట. ఎండవేడిమి నుంచి ముహూర్తకాలం తలదాచుకోవటానికి కాస్త చల్లటి ఆశ్రయం.

అందరూ కారు దిగారు. గుదులు బట్టిపోయిన కాళ్లు విదిలించుకుని అమ్మా అనుకున్నారు. ఆ జవ్వని రెండు చేతులూ మెడనొక్కుకుని పిల్లికూనలా పెద్దగా ఆవులించింది.

ట్రియానా ఆవిడవంక చూసి దిబ్బస కుక్కల్లా వున్న తన పెదవుల్ని నాలికతో నాక్కున్నాడు. పోయి ఆవిడ చెయ్యి బట్టుకుని:

'హెలెన్ - పదపద - అలా నీడలోకి పద. నీవిక్కడ వడగొట్టి చదికిలబడి పోవటం పొసగదు'—అంటూ, అనాచ్ఛాదితమైన ఆవిడ ముంజేతిని చలాకీగా నొక్కాడు.

ఆపిల్ల నెమ్మదిగా వదిలించుకుంది. ఆ రెండో ఆవిడవెంట కాళ్ళీడ్చుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళింది. ఆ అమ్మాయికి ట్రియానా అంటే తగని చిరాకు; అతని సోదరి జార్డన్‌సతికి స్నేహితురాలైన కారణంగా యీ జంజాటాన్నంతా భరించవలసి వచ్చింది. ఇదొక్కటే గాదు. తన కిష్టంలేని ఇలాంటి అనేక చికాకులు భరించవలసి వచ్చినై. కాని యిప్పుడు ఆవిడ వాటన్నిటినిగురించీ విచారించి లాభంలేదు.

వెనకనుంచి సామానులు మోసుకొస్తున్న వాన్ కూడా అక్కడికివచ్చి ఆగింది. నౌకర్లు గబగబా క్రిందికిదిగి ఫలహారాలబుట్టలూ రగ్గులూ క్రిందికి దించారు. క్షణాలమీదకావలసిన యేర్పాట్లన్నీ పూర్తిచేశారు. అప్పటిదాకా పల్లెత్తుమాటైనా పలకకుండా కిమనాస్తిగాకూర్చున్న జార్డన్‌సతి ఆకలి మొహం బెట్టి ఆ ఫలహారాలవంక ఆప్యాయంగా చూసింది. దుమ్ము గొట్టుకున్న ఆ మురికిచేతులతోనే, ఆదరా బాదరా, 'సాండ్‌విచన్' తీసి ఒకదాని తరువాత ఒకటి నోట్లో కుక్కేసుకుంటోంది.

హెలెన్ కొంత జాలిగానూ కొంచెం విహ్వభావంతోనూ ఆవిడ చర్యను గమనించుతోంది. ఆమెవ గుండీలేని, నీలవర్ణపు కమీజూ, యే విషయాన్నీ అంతగా ఖాతర్ చెయ్యని ఆ నిర్లిప్తత, ప్రీతమ్‌సింగ్ వాళ్లకు సుదూరంలో ప్రశాంతంగా నిల్చునున్నాడు. వాళ్లకూ అతనికి మధ్య, అధిగమించరాని అఖాతమేదో వున్నట్టు కనుపించుతోంది.

కారులో ప్రయాణం చేస్తున్నంతసేపూ, ట్రియానా, భారతీయులను గురించి యిష్టంవచ్చినట్టు మాట్టాడుతూనే వున్నాడు. వాళ్ల మర్యాద మన్ననలనూ, వాళ్ళ సంప్రదాయ విశ్వాసాలనూ, పరిహసించుతూ, యకయకలాడుతూనే వున్నాడు. ఇదంతా వింటూకూడా ప్రీతమ్‌సింగ్ యీషణ్మాత్రం కూడా చలించకుండా నిబ్బరంగా కూర్చున్నాడు. అతి మర్యాదగా ప్రవర్తించుతున్నాడు. అతని ప్రవర్తనచూస్తే హెలెన్‌కు ఆశ్చర్యం వేసింది. నిజంగా ఇదంతా అతనికేమీ పట్టదా? లేక కావాలని వహించుతున్న మౌనమా? దుర్భేద్యమైన అతని మహామౌనం ట్రియానాను మరింత రెచ్చగొట్టి యింకా అనంతంగా పేలించుతోంది.

'అహాహాహా! — వివిఁదేశం! — నిజానికి స్వాతంత్ర్యం పొందాలిసిన పోతుగడ్డ! — విదేశీయ జోక్యమనేది లేకుండా, ఆకలితోమాడి ఇక హాయిగా మరణించవచ్చు మీరంతా.'

ప్రీతమ్‌సింగ్ నోరుమెదపలేదు — ట్రియానాకు మరింత రేచిక్క పుట్టుకొచ్చింది. ఎలాగన్నా అతన్ని మాటాడించాలి. అవమానంతో అతని ముఖం కందగడ్డయేలాగు చెయ్యాలి. క్రోధంతో అతని కళ్లు చింత నిప్పులయ్యేలా రెచ్చగొట్టాలి. బారలు చాచి, ఎండి నెరియలు కొట్టి ఊసరక్షేత్రమై చుట్టూ పడి వున్న భూభాగంవంక చూపుతూ మళ్ళీ మొదలు బెట్టాడు.

'వరదలు, క్షామాలు, అవినీతి, అలివిమాలిన స్వార్థం, అన్నిటినీ తలతన్ని చెడ బెరిగిపోయిన ఈ జనాభా — ఇంకా యింతకంటే ఏం కావాలి మహా ప్రభూ! — మేవుఁ ఇక్కడనుంచి అలా కాలుతీసి అవతల పెట్టామో లేదో, క్రమశిక్షణ అనేది సాంతం కరారావుడైపోయింది. తలకెక్కిన అధికారగర్వంతో రాజకీయనాయకులు పేలుతూవుండే అవాకులూ చవాకులూ తప్ప యిక్కడ వుండేడిసింం దేవిఁటి? ఇలాటి మురికికూపంలో మగ్గుతూన్న మీరు భద్రతా మండలిలో కూర్చుని, ఏ ముఖం పెట్టుకుని 'ఇలా చెయ్యండి అలా చెయ్యండి' అంటూ ప్రపంచానికి ధర్మోపదేశాలుః చెయ్యటానికి పూనుకుంటున్నారో నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది. ఇలాటి స్థితిలోవున్న మీరు ఇతరులకు తగుదునమ్మా అంటూ సలహాలివ్వబూనటం హాస్యాస్పదమైన అవకతవక పని; సహించరాని అధిక ప్రసంగంగాని మరొకటి కాదు."

నిజానికి ఆ ఉద్రేకంలో ప్రీతమ్‌సింగ్ ఒక్కపెట్టున ట్రియానామీద విరుచుకుపడి అమాంతం పీక నులిమి వెయ్యాలిసింది — కాని క్షణంలో మళ్ళా తమాయించుకున్నాడు. బిగించిన పిడికిళ్లు విచ్చులు కున్నాయి: నిర్దుష్టమైన ఆంగ్లభాషలో అతి శాంతంగా: 'ప్రొద్దుగూకేలోగా రహదారి బంగళాకు చేరాలంటే మనం వెంటనే బయలుదేరాలనుకుంటాను' అన్నాడు.

ఇందతా వింటూంటే జార్డన్‌సరికి లోలోపల ఆందోళన బయలుదేరింది. కంగారుగా యిద్దరివంకా చూసింది. ముఖం గొడ్డుముఖంలా తెలివితక్కువగా పెట్టి అతన్ని శాంతపరచాలనే ఆందోళనతో 'మిస్టర్ ప్రీతమ్' యీ కోటనుగురించి తెలుసుకోవలసిన విషయ మేమీలేదా' అని అడిగింది.

ప్రీతమ్ తలెత్తి ఆవిడవంకచూసి చిరునవ్వు నవ్వాడు. 'అఁ యేముంది — ఏదో పాతకోట' అన్నాడు. 'కాని ఈ పరిసరాలలో వున్న గ్రామాలను గురించిమాత్రం తెలుసుకోదగ్గ విషయాలు కొన్ని వున్నయ్ — ఏవిఁటంటే — పూర్వం యీ ప్రాంతా

లలో వర్షాధిదేవత వరుణదేవుడికి నరబలులు అర్పించేవారు. ఇప్పుడు కొత్తశాసనాలు వచ్చాక అలాటివేవీ జరగటానికి వీల్లేదనుకోండి;—కాని యిప్పటికి కూడా యిక్కడి జనంలో చాలామందికి అదే విశ్వాసం; ఒక్క ప్రాణం గనుక బలి యిచ్చివుంటే ఇలాంటి క్షామంయెప్పుడూ తటస్థించేదిగాదని వాళ్లకు గట్టి నమ్మకం.

ఈ మాటవిని జార్డన్‌సతి హడిలిపోయింది: 'అయ్యొయ్య బాబోయ్!' అని గుండె కొట్టుకుంది:

'ఏవిఁటి? నిజంగా వాళ్లు మనుషుల్నే బలిస్తారంటావా!'

'ఎంత అఘాయిత్యం' అంది హెలెన్.

ప్రీతమ్‌సింగ్, బుజాలు కొద్దిగా ఎగరేసి కారులోకి యెక్కి స్టీరింగ్ పుచ్చుకున్నాడు:

"చూడండి! ఏ విషయమైనా ఆలోచించే వ్యక్తుల దృక్పథంమీద ఆధారపడి వుంటుంది. వందలాది ప్రాణాలను కాపాడటానికి ఒక ప్రాణాన్ని త్యాగంచేస్తే తప్పులేదని వాళ్ళ అభిప్రాయం కావచ్చు; ఎక్కడో విదేశాలలో బ్రతుకుతూవుండే ముక్కూ మొహం ఎరగని అమాయక ప్రజల్ని హత్య చెయ్యటానికి ఇక్కడనుంచి మనుషుల్ని పంపడం—ఇది అడివిమనుషులు చెయ్యాలిసిన అకృత్యమని యిక్కడివాళ్ల అభిప్రాయం. అయినా యీ నరబలుల విషయం ఇప్పటి సంగతి కాదులెండి—ఎప్పుడో పెద్దలనాటి సంగతులు.

ట్రియానా అగ్గిరాముడైపోయాడు: 'ఏవిటీ అక్షరజ్ఞానశూన్యులైన యీ అడివిజాతి వాళ్ళ కిరాతాచారాలకీ, విజ్ఞానవేత్తల సారథ్యంలో నడిచే అధునాతన యుద్ధతంత్రానికీ సాపత్యం తెచ్చావా?'

'సరే యిక బయలుదేరదాం' అని గొణుక్కున్నాడు ప్రీతమ్‌సింగ్, తనలో తను. కారు మెల్లగా సాగింది. తక్కిన విషయాలన్నీ ఎలా వున్నా కారు మాత్రం చాలా సొగసుగా వుంది. అలాటి ముచ్చటైన కారును నడిపే సావకాశం తనకు జీవితంలో మరో మారు లభ్యంకావటం దుర్లభమే. దిబ్బిసకుక్కలా బలిసి కారులో కూర్చున్న ఆ మనిషి తన పత్రికలలో ఏమేమి వ్రాయబోతాడో అని ఆశ్చర్యపోతూ, తదేకదృష్టిగా రోడ్డువంక చూస్తూ కారు పోనిస్తున్నాడు.

ఆప్రాంతంలో ఎక్కడా పచ్చని పరక కంటబడటంలేదు. ఎక్కడో ఒకచోట మోడువారిపోయిన మహావృక్షమేదో ఒకటి సుదీర్ఘములైన శాఖలను నిరామయాకాశంలోకి ఎత్తుకుని అతి దైన్యావస్థలో నిల్చుని వుంది. ఒకొక్కచోట పాడుబడిపోయిన గుడిసెలు కనుపించుతున్నయ్. ప్రాణి సంచలనం మాత్రం ఎక్కడా లేదు. అసలు ప్రాణి అనేది ఆప్రాంతంలో ఎప్పుడూ మెసలనే లేదేమోననే భ్రమ కలుగుతోంది.

కారు రహదారి బంగళాకు చేరుకుంది. నిద్రమత్తులోవున్నట్టు కనుపించుతున్న ఒకముసలాడు వరండాలోకివచ్చి, అంత పెద్దకారునీ, అందులో వున్న మనుషుల్నీ చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు. అది మామూలు నాటురకం రహదారిబంగళా. ఓటిబలలూ, కుంటికుర్చీలూ, స్ప్రింగులు విరిగిపోయి ఊగిసలాడుతున్న మంచాలూ దుమ్ముకొట్టుకుని, సాలిగూళ్ళుబట్టి నానాభీభత్సంగా వున్నయ్. అవన్నీ ఏ ఇక్ష్వాకుల నాటివో! ఇంతలోనే సామానులవాన్ వచ్చి చేరుకుంది; నౌకర్లు 'క్యాంపుకాట్సు', చలువచేసిన దుప్పట్లు వగైరా అన్నీ బయటికితీసి క్షణాలమీద కావలసిన యేర్పాట్లన్నీ చకచకా పూర్తిచేశాడు. భోజన మజ్జనాదులకు కావలసిన సన్నాహాలకు ఉపక్రమించారు.

కళ్లు మిరుమిట్లుగొలిపే ఆ కారు లైట్లూ, అహంగా అదంతా చూసి కాబోలు ఆ గ్రామస్తులు కొంతమంది బంగళాచుట్టూ మూగారు. జీబుతలలూ, చింపిరిగుడ్డలూ, బొమికెలు పొడుచుకువచ్చి అస్థిపంజరాల్లా వున్న దేహాలూ—భూతాలులా కనుపించుతున్నారు. హెలెన్ వాళ్లనిచూసి కంగారుగా కేకబెట్టింది. ఆ కేకతో ఇంకా అవతలగావున్న వాళ్ళుకూడా లోపలికి మూగారు. వాళ్లల్లో కొంతమంది చిన్నపిల్లలుకూడా వున్నారు.—హృదయవిదారకమైన దృశ్యం-కాళ్లూ చేతులూ పుడకలై పొట్టలు ఈలావున వాచివున్నయ్; నిర్జీవాలైన కళ్లతో తెల్లబోయి చూస్తున్నారు. పిడచలుగట్టి ముడుచుకుపోయిన మొహాల్లో ఆ కళ్లు ఇంతింతలుగా కనుపించుతున్నయ్.

వాళ్లనుచూస్తుంటే హెలెన్‌కు జాలివేసింది, 'అయ్యో పాపం!' అన్నది.

ట్రియానా ఆనందంతో ఉబ్బి తబ్బిబ్బులై, బుజాలు ఎగరవేశాడు 'ధుమా! రేపు ఫస్టుక్లాసైన ఫొటోలు తీస్తాను చూడండి!'

ప్రీతమ్‌వంక తిరిగి: 'ఇదిగో ఏమోయ్! రేపు వీళ్లందర్నీ రమ్మను ఫొటోలు తీస్తాను. ఇంతకంటే, పీరులైన ఆడవాళ్ళూ, ఆకలితో డొక్కలెండుకుపోయిన వాళ్ళూ వుంటే వాళ్లని తప్పకుండా తీసుకురమ్మను—ఆ రకం పసిపిల్లల్ని కూడా తీసుకురమ్మను; బక్షీస్ ఇస్తానని చెప్పు.'

ప్రీతమ్‌సింగ్ వాళ్ళలో వున్న వృద్ధుణ్ణి ఒకణ్ణి పిల్చి, టూకీగా ఒకటి రెండు మాటల్లో ఏదో

చెప్పాడు. ఆ ముసలాడు ట్రియానావంక అదో రకంగా తేరిపారజూచాడు. ఆ చూపుకు తట్టుకోలేక ట్రియానా గిజాటుగా ఇటూ అటూ మెసిలాడు:

'ఏవిటి దయ్యం మొహం వేసుకుని అలా చూస్తున్నాడు! ఇంతకీ యితను చెప్పిం దేవిటో వాడకి అర్థమై యేడుస్తోందా?'—

ఆ ముసలాడు ప్రీతమ్‌సింగ్ వంక చూసి, నెమ్మదిగా ఒకటి రెండు మాటలు ఏవో గొణిగాడు. ప్రీతమ్ ట్రియానావైపు తిరిగి: 'రేపు ప్రొద్దు పొడిచాక మిమ్మల్నే వాళ్ల గుడిశలదగ్గరికి రమ్మంటున్నాడు. మీకు కావలసిందంతా చూపెవచ్చునంటున్నాడు. ఇంకా మీరు చూడదలిచిం దేమన్నా వుందా అని అడుగుతున్నాడు'—అన్నాడు.

ట్రియానా హుషారుగా: 'లేకేం, వుంది—నరబలి చూడాలనుకుంటున్నానని వాడితో చెప్పు' అంటూ పెద్దపెట్టున పకపకా నవ్వాడు.

ప్రీతమ్‌సింగ్ ట్రియానావంక మౌనగంభీరంగా ఒకచూపు చూచాడు. ట్రియానా అట్టహాసం అతని గొంతులోనే మటుమాయమైంది. ఆ జనం ఒకళ్ళొకళ్ళే ఎక్కడివాళ్ళక్కడ అదృశ్యమైపోయారు.

అంతా భోజనానికి కూర్చున్నారు. టిన్నుల్లో అమారాచేసి తెచ్చుకున్న రుచ్యాతిరుచ్యాలైన మధుర పదార్థాలు, అనంతరం కాఫీ, క్రీమూ పుష్కలంగా.

హెలెన్‌కు ఏమీ తినబుద్ధి వెయ్యటంలేదు. ఇదికాస్తా అదికాస్తా మునిపంట కొరుకుతోంది. తల పైకెత్తిచూస్తే ప్రీతమ్‌సింగ్ ఆ నటనకూడా లేదు, కాఫీమాత్రమే కతుకుతున్నాడు. జార్డన్‌సతి కంగారుగా చుట్టూ ఆవరించివున్న అంధకారంలోకి బిత్తరబిత్తరపోయి చూస్తోంది—ఆ కంకాళ మూర్తుల ముఖాలూ ఆ నిర్జీవ నేత్రాలూ అంధకారంలోనుంచి మళ్ళా ఎక్కడ పొటమరించుతాయోననే గాబరాతో కాబోలు! ట్రియానామాత్రం తాపీగా కూర్చుని సుష్టుగా పట్టించుతున్నాడు: మధ్యమధ్య తెల్లటి జేబురుమాలుతో పెదవులు తుడుచుకుంటూ ఇంకా యింకా కూరుకుంటున్నాడు.

మర్నాడు కరకరలాడుతు ప్రొద్దు పొడిగించింది. ఆ బంగళాకు కుడిప్రక్కగా అల్లంతదూరంలో వట్టిపోయిన ఒక బావిచుట్టూ కొన్ని చెట్లు కనుపించుతున్నయ్. ఆ భూభాగానికంతా ఆ కాస్తే పచ్చగా కనుపించుతున్న ప్రదేశం. పదేపదే అటే చూడబుద్ధి వేస్తోంది. ట్రియానా తన కెమెరాను అమారా చేసుకుని మెళ్లో తగిలించుకున్నాడు.

'భయలుదేరు ప్రీతమ్! పోదాంపద!' అన్నాడు.

'నేను రావటంలేదు'—ప్రీతమ్‌సింగ్ తాపీగా సమాధానం చెప్పాడు.

ట్రియానా, అగ్గిరాముడై అతనివంక ఉరిమి చూచాడు: 'డబ్బు పుచ్చుకున్నావ్—ఎవడికోసం వస్తావ్'—

ఆ భారతీయ యువకుడు అతి ప్రశాంతంగా సమాధానం చెప్పాడు: 'ఈ ప్రదేశాలు చూపించటానికి నేను డబ్బు తీసుకున్నాను—ఇతరత్రా నాకేమీ ప్రమేయం లేదు.

ట్రియానా నోరు అప్పాలపండులా తెరిచి అతనివంక చూచాడు. ఉద్రేకంతో అతని ముఖం జేవురుముద్దయింది. ఆ ఆవేశాన్ని అణచుకోవటానికి అతను చేస్తున్న ప్రయత్నం ఇంతా అంతా కాదు. మారుమాట లేకుండా టోపీ నెత్తిన తగిలించుకుని, విసురుగా ద్వారం తెరుచుకుని గబగబా బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. అప్పటికే తీక్ష్ణరూపం ధరించుతున్న సూర్యుడు కిరణాలతో అతన్ని ముఖంలో బాదుతున్నాడు. అతనున్న ఆవేశంలో అది లెక్కచేయలేదు—అతని హృదయంలో క్రోధ ద్వేషాలు జ్వాలలు రేగుతున్నయ్. ఆ నదీగర్భం ఏనాడో ఎండిపోయి ఇసుకపర్రగా మారింది. ఆ యిసుకపర్రకు అడ్డంబడి నడుస్తూ ఒకటి రెండుసార్లు తూలిపడి తనలో తను తిట్టుకున్నాడు.

అతను వేసుకున్న సూటు పలుచటిదే అయినా ఆ వేడిప్రదేశంలో తొడుక్కోవటానికి తగినంత అనువైంది కాదు. చమటలు గ్రమ్మి కోటు మరకలు పడుతోంది. జేబులోనుంచి లవండర్ చిలకరించివున్న రుమాలు తీసి పదేపదే ముఖం తుడుచుకుంటూ, ఆ గుడిసెల దగ్గిరికి చేరుకున్నాడు.

గుడిసెల ముందూ ద్వారబంధాలమీదా మగవాళ్లూ ఆడవాళ్లూ భూమిమీద వొరిగి పడున్నారు. వాళ్ళని చూస్తే, ఇందులో వీళ్లు పడుచువాళ్లు, వీళ్లు ముసలివాళ్లు అని తేల్చడం కష్టం. అందరి ముఖాలూ ఒకేలాగు ముడుచుకుపోయివున్నాయి. ట్రియానా గుడిసెలదగ్గిరికి వచ్చినా వాళ్లెవళ్లూ లేచి రాలేదు. కళ్ళుమాత్రం తెరుచుకుని అతని చర్యలు గమనించుతున్నారు.

ట్రియానా మాత్రం బహు సర్దాగా వున్నాడు. ఇదంతా చక్కగా కుదిరింది. ఒకటోరకం ఫొటోలు! వహ్వా! ఒక గుడిసె ముందు అర్ధనగ్నంగా ఒక స్త్రీ బోర్లబొక్కలుగా పడివుంది. రొమ్ములదగ్గిరగా ఒక పసిబిడ్డ; ఆ ఆడమనిషిమీదుగా వొంగి క్రిందికి తొంగి చూశాడు పరిశీలనగా. ఆ బిడ్డ చచ్చిపోయివుంది. అల

భ్యాలైన పాలముక్కలకు అంగలార్చుతున్నట్టు నోరు ఇంకా తెరచుకునేవుంది. బొమికెల పోగుగావున్న ఆ స్త్రీ భుజంమీద చేయి వేసి గుడిసె నీడలోనుంచి యివతలికి జరపాలని అతని ప్రయత్నం. కాని యింతలో వాయుగర్భంలో ఏదో జివ్వుమన్నట్టు అతనికి ఏదో స్ఫురణ కలిగింది. కంగారుగా వెనక్కు తిరిగి చూచాడు. గుడిసెల ముందూ గడపల్లోనూ గుడిసెల్లోనూ నిర్జీవుల్లా పడున్న ఆడవాళ్లూ మగవాళ్లూ భూతల్లా లేచి నిల్చుని నిశ్శబ్దంగా ముందుకు సాగివస్తున్నారు. దీర్ఘ చతురస్రంగావుంది ఆ స్థలం. మూడువైపులా గుడిసెలున్నయ్. నాలుగోవైపుకు కూడా కొందరు వచ్చేశారు. వందలాది కళ్ళు అతనిమీదికి నిశితమైన దృక్కులను ప్రసరించుతున్నయ్. నిర్దాక్షిణ్యంగా ఏదో చేసివేసే సంకల్పం ఆ కళ్ళల్లో తీవ్రరూపం దాల్చి కనుపించుతోంది. నలువైపులనుంచీ అతన్ని ఆక్రమించుతున్నారు. క్షణక్షణం వలయంగా దగ్గిర దగ్గిరకి వచ్చేస్తున్నారు.

ట్రియానాకు హడలెత్తిపోయింది. అతని నరనరాల్లోకి చలిగుబుల్లా భయభ్రాంతి ప్రవహించిపోయింది తన్ను తాను రక్షించుకోవటానికి యీషణ్మాత్రమైనా ప్రయత్నం చెయ్యలేకపోయాడు. ఏమి చెయ్యటానికీ తోచక పైన తొడుక్కున్న గౌను బర్రున చించేసి లోపల జేబులోనుంచి నోట్లకట్టలు తీశాడు.

‘ఈగో! ఇవి తీసుకోండి...ఇవి తీసుకోండి’ అంటూ అంగలార్చాడు.

నోట్లు అతని చేతుల్లోనుంచి జారి క్రిందపడి చెల్లాచెదరైనై—వాటేని అజబట్టినవారే లేరు. ఆ నోట్ల మీదుగా పాదాలు నడిచివచ్చి చుట్టు ముట్టాయి.

‘రక్షించండి!’ అని అరిచాడు. అతని అరుపు అతనికే నిర్జీవంగానూ అస్పష్టంగానూ వినిపించింది. ‘రక్షించండి! రక్షించండి!’.—

కళ్లూ ముఖాలూ దగ్గిరికి వచ్చేసినై. కత్తులు తళతళలాడినై — ఒకేఒక ఆక్రందన — అనంతరం నిశ్శబ్దం. పైన రాబందులు వలయాలు తిరుగుతూ క్రిందిక్రిందికి దిగివస్తున్నయ్:

భోజనసమయానికి ట్రియానా రహదారి బంగళాకు తిరిగిరాలేదు. కాని అక్కడవున్నవాళ్లు యిందుకు అంతగా ఆందోళన పడలేదు. కాని ఉన్నట్టుండి దూరాన డోళ్ల మోత వినిపించటంతో డక్కపడ్డారు.

ఆదిలో నిమ్మదినిమ్మదిగా వినుపించుతున్న ఆ భేరీనినదాలు రానురాను భయదంగానూ ముమ్మరంగానూ వినిపించసాగినై. ఆ భేరికానినాదాల భీభత్సరావాలతో వాయుగర్భం దద్దటిల్లిపోతోంది. ఆ భీభత్సరావాలతో కలసి ఏవో మంత్రోచ్చాటనలు కూడా వినిపించుతున్నయ్; ఆ భేరీనినదాలతో బంగళా మార్మోగిపోతోంది.

వాళ్లు ట్రియానాను వెదకటానికి బయలుదేరారు. చుట్టూ ఎక్కడచూసినా డోళ్లే. అమితోత్సాహంతో ఆవేశంగా బాది పారేస్తున్నారు. కాని ట్రియానా భోగట్టా యిచ్చేవారు ఒక్కరూ లేరు ఆ ప్రశ్న అడగగానే, అర్థంకానట్టు శూన్యముఖాలు వేసి తలలు ఎగరేసుకుంటూ ఎవడి దోవను వాడు వెళ్ళిపోతున్నాడు.

దూరాన ఒకచోట రాబందులు గుంపుగా మూగివుండటం గుర్తించి, అక్కడికి చేరుకున్నారు. అప్పటికే ఆ కళేబరం పోల్చటానికి వీల్లేని స్థితిలో వుంది. ఆకళేబరాన్ని ఒక తెల్లటి దుప్పటిలో చుట్టి సామాన్ల వానులో పెట్టారు. దిగులు దిగులుగా ఏడుస్తూ జార్డన్ సతి కారులోకి ఎక్కింది. హెలెన్ ముఖం తెల్లగా పాలిపోయింది. ప్రీతమ్‌సింగ్ వంక మౌనంగా చూస్తోంది. అతన్ని యేదో అడగాలనుకుంటోందిగాని గుండెచాల్లేదు. మామూలు మౌనగంభీరధోరణిలో ప్రయాణ సన్నాహాలన్నీ పూర్తి చేసుకుని ప్రీతమ్‌సింగ్ కార్లోకి ఎక్కాడు. కారు బయలుదేరేసరికి వర్షం ప్రారంభమైంది.

చినుకులు చినుకులుగా ప్రారంభమైన జల్లు ఇట్టే కుంభవృష్టిగా మారిపోయింది. వర్షం ఎడాపెడా దంచుతుంటే కారు టాపూ చట్రం మోతెత్తిపోతోంది.

కారులోవున్న ముగ్గురూ ఒకరి ముఖంవంక ఒకరు మౌనంగా చూసుకున్నారు. అంత కుంభవృష్టిలోనూ విజయావేశంతో భేరికానినాదాలు దూరాన్నుంచి యింకా వినిపించుతూనే వున్నయ్. ఆకలిగావున్న ఆభూగర్భం, ప్రాణప్రదమైన జలసేచనంతో తిరిగి చైతన్యతను పొంది దిగ్దిగంతాలూ మార్మోగేలాగు అంకెలు వేస్తోంది!